

Curs 2012-2013

Institucions de Dret privat romà (codi 21033)

- **Nom de l'assignatura:** Institucions de Dret privat romà (codi 21033)
- **Curs Acadèmic:** 2012-2013
- **Curs:** 3r i 4t
- **Trimestre:** 2
- **Titulació / Estudis:** Grau en Dret
- **Àrees de coneixement:** Dret Romà (Departament de Dret)
- **Nombre de crèdits ECTS:** 5
- **Hores dedicació estudiant:** 125 hores.
- **Llengua o llengües de docència:** català i castellà
- **Professorat:** Dra. Anna Caballé

Hores de dedicació de l'alumne: 200 hores (25 hores per crèdit ECTS)

Tutories: Dimarts de 12-13h

Aula: 40012

1. Presentació de l'assignatura

L'assignatura optativa *Institucions de Dret privat romà* es centra principalment en el Dret successori romà i la prolífica casuística que en aquesta matèria ens proporcionen les fonts romanes. Se sol afirmar que la influència del Dret romà en el Dret modern es concentra en el Dret patrimonial (Drets reals i Dret d'obligacions). En el cas de Catalunya, però, aquesta influència es perllonga significativament en el Dret de família patrimonial i en el Dret successori. L'assignatura permet, doncs, a l'alumne interessat orientar el seu currículum cap al Dret privat modern.

2. Competències a assolir en l'assignatura

Competències generals	Competències específiques
Instrumentals 1. Capacitat d'anàlisi i síntesi. 2. Capacitat d'organització i planificació. 3. Exposició oral fluïda. 4. Resolució de problemes. 6. Habilitats de gestió de la informació (buscar i analitzar informació procedent de fonts diverses). Interpersonals 7. Capacitat de reflexió crítica. 8. Motivació per a la resolució de problemes.	Institucions de Dret privat romà 1. Comprendre que el Dret és un producte històric. 2. Capacitat per identificar i resoldre problemes jurídics en el marc del sistema institucional del Dret privat romà. 4. Capacitat per analitzar textos jurídics de Dret privat romà. 5. Capacitat per exposar i defensar oralment de manera sintètica i clara els resultats d'un treball d'investigació així com l'anàlisi textual i els arguments jurídics emprats en la resolució dels casos que el treball comporti.

Sistèmiques 9. Habilitat per a treballar de forma autònoma. 10. Capacitat d'aplicar els coneixements a la pràctica.	
--	--

3.Continguts

Bloc I (introductor): Fonts i coneixement del Dret romà

Les fonts del *ius civile*. Les fonts del *ius honorarium* . Institucions de Gai. El *Corpus Iurus Civilis*.

Bloc II : Nocions fonamentals del Dret de família romà

El matrimoni romà. L'estructura familiar agnàtica i la pàtria potestat. Grau de parentiu. Règims econòmics matrimonials. Tutela.

Bloc III: Dret de successions romà

Tema 1

Conceptes fonamentals: *successio* i *bonorum possessio* ; delació; successió per stirps, successió per caps. Principis del Dret successori romà.

Tema 2

Successió intestada: Successió intestada segons els *ius civile*. Successió intestada segons el Dret pretori (*bonorum possessio sine tabulis*). Reformes justinianees (Novel·les 118 i 127).

Tema 3

Successió testada: Definició i contingut. Formes de testament. *Testamentifactio*, *capacitas indignitas*. Contingut del testament: *heredes institutio*, *principi semel heres semper heres* i les substitucions successòries,

la voluntat testamentària. Nul·litat, ineficàcia i revocació del testament. Obertura i publicació del testament. El codicil.

Tema 4

La successió forçosa: Dret clàssic (*ius civile*, *ius honorarium*: *bonorum possessio contra tabulas testamenti*, *querela inofficiosi testamenti*) i Dret justinianeu (Novel·la 115).

Tema 5

L'herència després de la mort del *de cuius*. *Hereditas iacens*, adquisició i repudiació de l'herència: hereus necessaris i hereus voluntaris. *Ius adcrescendi*. L'hereu i els deutes del *de cuius*: responsabilitat *ultra vires hereditatis*; *ius abstinendi*; *separatio bonorum*; benefici d'inventari. Col·lacions. Protecció processal de l'hereu.

Tema 6

Llegats i fideïcomisos. Concepte i classes de llegats . Subjectes i objecte del llegat. El prellegat. Adquisició del llegat. Invalidesa i ineficàcia dels llegats (*Lex Falcidia*). Fideïcomisos.

BLOC IV: Donacions

Concepte i evolució històrica. Classes. Revocació.

4. Avaluació

4.1. Criteris d'avaluació generals

Per alliberar l'assignatura optativa d'Institucions de Dret privat romà hi ha dues opcions:

- A) Examen final: Un examen escrit de preguntes a desenvolupar del temari (Blocs II, III – temes 1 a 6 - i IV) que figura en el pla docent.

- B) Avaluació contínua: Possibilitat d'alliberar l'assignatura presentant un treball d'investigació en grups de quatre alumnes (grups ponents) que s'haurà de lliurar per escrit i defensar oralment a classe.

Sigui quina sigui l'opció a la qual s'acollí l'estudiant, haurà d'assistir necessàriament a quatre hores de sessions d'exposició, entre les quals, si és alumne ponent, quedarà inclosa la de defensa del propi treball. El calendari d'exposicions orals i d'assistència es publicarà a l'aula global una vegada s'hagin decidit els grups d'exposició i el dia d'exposició.

En definitiva, les dues opcions per alliberar l'assignatura se sintetitzen en:

OPCIÓ A: Examen final + Assistència a quatre sessions d'exposició (4h lectives).

OPCIÓ B: Exposició oral del treball escrit presentat + Assistència a tres sessions d'exposició (3 hores lectives) més la de la pròpia ponència (1 hora lectiva).

4.2. Criteris d'avaluació específics

4.2.1. Criteris d'avaluació de l'exposició oral

El treball es valorarà conjuntament, de manera que la qualificació que assolixin cadascun dels quatre alumnes ponents d'un mateix treball serà la que s'atorgui a aquest treball. Tanmateix, si algun dels alumnes ponents destaca en la seva exposició se li podrà pujar la nota.

Cada alumne haurà d'haver escrit entre 15 i 20 folis (tipus de lletra Times New Roman, 12, interlineat d'1,5 i marges superior, inferior i laterals de 2,5cm; les notes s'inclouran a peu de pàgina, amb tipus de lletra Times New Roman, 10 i interlineat senzill) i haurà de fer una exposició oral d'uns 12 minuts.

El treball ha de constar d'un índex o sumari, notes a peu de pàgina de les cites que es facin en el cos text i bibliografia.

Juntament amb el treball, es lliurarà al professor un full informatiu de la tasca que ha dut a terme cadascun dels alumnes ponents en la seva elaboració.

4.2.2. Criteris d'avaluació de l'examen final

L'examen final constarà de dues o tres preguntes a desenvolupar per escrit del temari (Blocs II, III –temes 1 a 6 - i IV) que es detalla en el tercer epígraf (Continguts) del present pla docent.

L'examen puntuarà sobre 10 i es valorarà:

- L'adequació de la resposta a l'enunciat de la pregunta.
- La correcció del contingut de la resposta.
- L'estil amb què es redacti la resposta, qüestió important per a un jurista.

4.3. Recuperació

L'estudiant que suspengui l'assignatura podrà recuperar-la en la data en la qual se l'hi assigni la recuperació. Les dues dates previstes per la UPF per a la recuperació de les assignatures dels segon trimestre són els dissabtes 4 i 11 de maig.

Només podran participar en la recuperació els alumnes que hagin suspès l'assignatura, per tant, no hi haurà possibilitat de participar-hi per pujar nota si la inicialment obtinguda és igual o superior a 5.

Per poder-se presentar a la recuperació, els alumnes que hagin escollit l'opció A per alliberar la matèria, cal que hagin assistit almenys a dues sessions d'exposició, s'hagin presentat a examen i l'hagin lliurat; els

alumnes que hagin escollit l'opció B, cal que hagin assistit almenys a dues sessions d'exposició, presentat el treball escrit i fet l'exposició oral.

La recuperació consistirà en un examen de preguntes a desenvolupar pels alumnes que hagin triat l'opció A per alliberar l'assignatura o en la millora del treball i una nova exposició oral pels alumnes que hagin triat l'opció B.

5. Metodologia

Institucions de Dret privat romà és una assignatura de 5 crèdits ECTS, a la qual li corresponen 34 hores lectives que s'impartiran en sessions de dues hores, sumant un total de 17 sessions.

D'aquestes 17 sessions, 9 seran plenàries - amb el grup sencer- i es correspondran amb l' explicació del temari per part del professor a classe i 8 seran en grups reduïts i es correspondran amb les exposicions orals dels alumnes.

5.1. Sessions plenàries

Durant les cinc primeres setmanes, del dimarts dia 8 de gener al dimarts dia 5 de febrer, el professor explicarà a classe els conceptes fonamentals del programa de l'assignatura insistint en aquells punts concrets de la matèria especialment problemàtics; així mateix, es familiaritzarà a l'alumne en el maneig de les fonts del Dret romà. L'assistència a classe en les sessions plenàries no es avaluable ni, per tant, resulta imprescindible, però és molt recomanable.

5.2. Sessions en grups reduïts

De la setmana cinc (des del dijous dia 7 de febrer) a la deu (dimarts dia 12 de març) els alumnes que decideixin acollir-se a l'opció de l'avaluació contínua lliuraran al professor i exposaran oralment els seus treballs a classe.

Ja el primer dia de classe es configuraran els grups de treball i el repartiment dels temes. Hi ha la possibilitat d'escollir entre diversos temes (*vid. infra* epígraf 5.6), pel cas que tots els alumnes decideixen acollir-se a l'opció d'avaluació continua.

El temps d'exposició per grup ponent serà d'una hora lectiva, uns 50 minuts en total, el que suposa una intervenció d' uns 12 minuts per alumne. Com que cada sessió és de dues hores, exposaran dos grups ponents, un de 13 a 14h i l'altra de 14 a 15h, ambdós grups podran exposar el mateix tema si coincideixen en l'elecció.

5.3. Calendari de les sessions d'exposició oral

Les sessions d'exposició corresponen als dies:

Dijous 7 de febrer

Dimarts 12 de febrer

Dijous 14 de febrer

Dimarts 19 de febrer

Dijous 21 de febrer

Dimarts 26 de febrer

Dimarts 5 de març

Dimarts 12 de març

Com ja hem dit, en cada una d'aquestes sessions exposaran dos grups ponents.

5.4. Calendari d'assistència dels alumnes que pertanyin a grups ponents

Pel que fa els alumnes ponents, haurà que respectar una combinatòria d'assistència de mínims que es detallarà a l'aula global de l'assignatura; es tracta que cada grup ponent tingui un fòrum d'assistència d'uns 12 alumnes

que podran participar i debatre amb als seus companys els punts que els hagin semblat més interessants de l'exposició.

5.5. Calendari d'assistència dels alumnes que vagin a examen final

El calendari d'assistència dels alumnes que optin per anar a examen final a les sessions d'exposició oral dels seus companys el decidirà el professor en començar les classes i també es penjarà a l'aula global.

5.6. Temari d'exposició oral

L'alumne pot escollir fer l'exposició oral sobre qualsevol dels següents temes:

1. Matrimoni romà i matrimoni actual
2. El paper de la dona a Roma
3. Principis successoris del Dret romà. Vigència en l'actualitat (veure també preàmbul Llibre IV Codi civil de Catalunya= CCcat.).
4. La successió intestada en Justinià. Reformes de les novel·les 118 i 127. (Veure també Llibre IV, Títol IV, Capítol II CCcat.) Quarta vidual (Novel·la 117) (Veure també Llibre IV, Títol V, Capítol II CCcat.).
5. Testament. Forma del testament. La institució d'hereu (Veure també Llibre IV, Títol II, Capítol III, Secció primera CCcat). Classes de testament.
6. Successió testada. Substitucions hereditàries: vulgar, pupil·lar i exemplar (Veure també Llibre IV, Títol II, Capítol V CCcat). La *causa curiana* (Ciceró, de *oratore*, 1,39. 57) i la interpretació de la voluntat testamentària.

7. Successió forçosa. Successió forçosa formal i successió forçosa material. Preterició (*ius civile* i *bonorum possessio contra tabulas testamenti*), desheretació, inoficiositat (*querela inoficiosi testamenti*) . Dret justinianeu (Veure també Llibre IV, Títol V, Capítol II CCcat.)

8. Adquisició de l'herència. Hereus necesaris i hereus voluntaris. La confusió de patrimonis i els seus pal·liatius: *separatio bonorum* per als creditors de l'herència, el *ius abstinendi* i el *benefici d'inventari* de Justinià per als hereus. (Veure també Llibre IV, Títol VI, Capítol I CCcat.).

9. Herència jacent i adquisició de l'herència. El *Ius adcrescendi*. (Veure també Llibre IV, Títol VI, Capítols I i II CCcat.).

10.Col·lacions. *Collatio emancipati*, *collatio dotis* i *collatio descendetium* (Veure també Llibre IV, títol VI, Capítol IV, Secció segona CCcat.).

11. Llegats i fideïcomisos. Quarta falcídia i quarta trebel·liànica (veure també el llibre IV, Títol II, Capítol I CCcat.).

12. Donacions. La *donatio mortis causa* (veure també Llibre IV, Títol III, Capítol II CCcat.)

***Els textos romans i la bibliografia que s'hagi d'utilitzar per a l'exposició dels temes es tractarà particularment amb cadascun dels grups ponents.**

Els temes s'han ordenat atenent la temporització de les explicacions de classe. Per tant, fora convenient no escollir, per exemple, els darrers temes per exposar-los els primeres dies de les sessions d'intervenció oral, doncs mancaria el temps suficient per integrar les orientacions i explicacions de classe en la preparació del treball.

6. Bibliografia i recursos didàctics

6.1. Bibliografia bàsica

- Juan Miquel González, *Historia del Derecho romano*, 2^a ed, Barcelona [PPU], 1995.
- Juan Miquel González, *Derecho privado romano*, Madrid [Marcial Pons], 1992. Hi ha traducció catalana amb el títol *Dret privat Romà*, Madrid [Marcial Pons], 1995.
- M.J. García Garrido, *Derecho privado romano. Acciones, casos, Instituciones*, Madrid, 2008;
- R. Domingo. (coord.) *Textos de Derecho Romano*, ed. Aranzadi (2004)

6.2. Bibliografia complementària

- F. Schulz, *Derecho romano clásico*, traducció, ed. Bosch Barcelona ,1960.
- J. Martí i Miralles, *Principis del dret successori aplicats a fórmules d'usdefruit vidual i d'herència vitalícia*, La Renaixensa, Barcelona, 1925.
- B.Biondi, *Diritto ereditario romano. Parte Generale*. Milán, 1954; *Successione testamentaria e Donazioni*, Milán 1955.
- P.Voci, *Diritto ereditario romano .I. Introduzione. Parte generale*, Milán 1960; *II. Parte speciale*, Milán 1963.
- H. Hausmaninger / W.Selb: *Römisches Privatrecht*. 9. völlig neu bearbeitete Auflage. Böhlau, Wien u. a. 2001. - Peter Stein, *El Derecho romano en la historia de Europa. Historia de una cultura jurídica*, Madrid, 2001.

*S'entén inclosa com a bibliografia complementària la que s'especifiqui particularment a cada grup ponent en funció del tema d'exposició escollit.

6.3. Fonts de coneixement del Dret romà

- *Corpus Iuris Civilis*: Instituciones, Digest, *Codex*, Novel·les.

[Edición bilingüe latín /español: García del corral, Ildefonso L. (ed.), *Cuerpo de Derecho civil romano*, Tomos I-VI, Barcelona [1](1889)-[6] (1898)]

[*El Digesto de Justiniano* , T. I-III, versión castellana por A. D'Ors et al. Pamplona 1975.]

- Instituciones de Gai.

[Manuel Abellán Velasco y otros, *Gayo Instituciones*, ed. bilingüe, ed. Civitas, Madrid 1985]

[R. Domingo. (coord.) *Textos de Derecho Romano*, ed. Aranzadi (2004)]

6.4. Recursos didàctics

<http://guiesbibtic.upf.edu/content.php?pid=130023&sid=1530275>

6.5. Legislació

Codi civil de Catalunya

Codi civil espanyol